

Wspomnienia

Jan Grad

KRYSTYNA MARIA ZAMIARA (1940-2012) - ŻYCIE ODDANE NAUCE

Gdy 31 marca 2011 roku w gronie przyjaciół, koleżanek, kolegów, współpracowników i uczniów czciliśmy Jubileusz 45-lecia pracy naukowej prof. zw. dr hab. Krystyny Zamiary, kończącym równocześnie Jej pracę zawodową w Uniwersytecie im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, nie przeczuwaliśmy, jak krótki pozostał Jej czas życia. Od tego momentu ciężka choroba czyniła niestety szybkie postępy, pozbawiając Panią Profesor życia w piątkowe południe 13 stycznia 2012 roku. Pochowana została na cmentarzu parafialnym na poznańskich Smochowicach 18 stycznia 2012 roku.

Jej odejście to niewątpliwie „dotkliwa strata dla wielu ludzi, dla niejednej instytucji i niejednej sprawy”, jak stwierdził Profesor Jerzy Pelc na wieść o Jej śmierci, i trudno się z tym nie zgodzić.

Sensem życia Profesor Krystyny Zamiary było uprawianie nauki i działalność dydaktyczna. Swoją zawodową, naukowy status i sukces osiągnęła wielkim wysiłkiem i kosztem życia osobistego. W Jej przypadku stwierdzenie, że życie swoje oddała nauce, jest w pełni uzasadnione. Jak powiedziała w jubileuszowym przemówieniu na 45-lecie pracy naukowej:

Chciałabym podkreślić, że Uniwersytet nigdy nie był jedynie miejscem pracy dla mnie. Był ośrodkiem, w którym koncentrowało się niemal całe moje życie – nie podzielone na oddzielne, niezależne sfery: *sacrum* – które utożsamiałam wówczas tylko z Nauką, i *profanum*, obejmujące wszystko to, co składa się na życie codzienne tzw. zwykłych ludzi. Długo, zbyt długo sądziłam, że jest to – w moim przypadku – konieczne i naturalne. Refleksja, iż zaniedbuję kultywowanie innych, również, jeśli nie bardziej doniosłych wartości, że swoim stylem życia zamknęłam im dostęp do sie-

bie, niejako odgrodziłam się od nich mentalnie i emocjonalnie, że przyjęta perspektywa życiowa nie tylko jest ograniczona przez swą jednostronność, ale co gorsza – fałszywa, pojawiła się późno¹.

W ten sposób, dokonując podsumowania swojego zawodowego życia, rozliczając się z nim, oznajmiła ostatecznie wszem wobec, że odzyskała utraconą wiarę katolicką, co przed kilku laty ze sporym zaskoczeniem skonstratowało grono Jej kolegów i koleżanek, wśród których miała opinię „racjonalistki”, a może nawet ateistki, nie wyłączając piszącego te słowa. Nigdy nie uzasadniała, ani tym bardziej nie tłumaczyła się z tej „nowej samoświadomości i perspektywy egzystencjalnej” – jak to określiła.

Bez względu na swoje opcje światopoglądowe, zawsze broniła fundamentalnych norm moralnych i dobrych obyczajów, wymagając ich bezwarunkowego respektowania. Znana była w środowisku badaczy ze swego pryncypializmu w sprawach naukowych i etycznych, a przede wszystkim z profesjonalizmu i kompetencji naukowych. Zyskało to Jej szacunek i wielki mir w środowisku naukowym. Nie jest li tylko okazjonalnym konwencjonalnym stwierdzeniem, że była dla wielu wielkim autorytetem osobistym i naukowym, uosabiającym autentyczny etos uczonego, nauczyciela akademickiego i spolegliwego opiekuna.

Związana od początku działalności naukowej z poznańską szkołą metodologiczną, od momentu zatrudnienia w Katedrze Logiki zakończyła aktywność naukową artykułem analizującym kształtowanie się i rozwój myśli epistemologicznej, i koncepcji kulturoznawczej Profesora Jerzego Kmity, założyciela tej formacji naukowo-filozoficznej². Ostatkiem sił intelektualnych i fizycznych napisała ten tekst, z pewnym przeczuciem, że może to być Jej tekst ostatni.

Nie było Jej już dane zrealizowanie odłożonych na czas życia na emeryturze naukowych i pozanaukowych planów życiowych. Od lat zapowiadała przygotowanie podręcznika *Teoretycznej historii psychologii* do nauczania przedmiotu, który przez wiele lat wykladała studentom poznańskiego kulturoznawstwa. Miał on być zwieńczeniem Jej badań naukowych i działalności dydaktycznej w tym zakresie, kończącym naukowo-dydaktyczną drogę. Dzieło to byłoby rzeczywiście ukoronowaniem Jej uniwersyteckiego powołania, albowiem łączyć miało najpełniej Jej akademickie wykształcenie psychologiczne z ukształtowanymi w okresie pracy zawodowej w UAM zainteresowaniami poznawczymi, skoncentrowanymi na filozofii nauki i metodologii nauk humanistycznych.

¹ Tekst przemówienia w posiadaniu autora niniejszego artykułu. Z niego pochodzą dalsze wypowiedzi śp. Krystyny Zamiary.

² K. Zamiara, *Droga twórcza Jerzego Kmity jako sekwencja przesunięć problemowych*, „Filosofia” 2011, nr 1, s. 109-128.

Sprzeciwiając się kwestionowaniu roli filozofii nauki w epoce ponowoczesnej, zamierzała jeszcze „popracować” nad przemianami filozoficznego myślenia o nauce, zmierzając do ustalenia „co z tradycji filozofii nauki jest nadal żywe, wymaga tylko umieszczenia w nowym kontekście myślowym i pojęciowym”.

Jej skrywanym celem było także napisanie ambitnego poradnika zawierającego przemyślenia dotyczące życia po prostu. Być może miał to być sposób zwierzenia się z własnych, trudnych doświadczeń życiowych i refleksji nad nimi, o których czasami wspominała, stwierdzając przy tym, że ukształtowały one Jej niezależność i samodzielność życiową. Niezależności tej, a właściwie nieingerowania w swoje życie broniła nawet wtedy, gdy pomoc innych stawała się konieczna.

Ze swej strony służyła pomocą każdemu, kto według Jej rozpoznania pomocy tej potrzebował, choćby tylko jakiejś rady. Wspierała innych w różnych zawodowych, a często i prywatnych, życiowych sytuacjach. Wbrew obiegu opinii o nieprzystępności i surowości Profesor Zamiary, wiele osób, w tym studenci, doświadczali z jej strony zrozumienia i empatii, której niedostatek zapewne odczuwała w swoim trudnym emocjonalnie dzieciństwie i młodości, doświadczając sierocej doli i niedoli.

Może czasami miała żal do losu, że życie stawiało przed Nią wyższe niż przed innymi ludźmi wymagania, którym musiała sprostać ponadprzeciętnym wysiłkiem fizycznym, psychicznym i intelektualnym. Konstatując to, stwierdzała równocześnie, że dane Jej było w życiu spotkać wielu przyjaznych i pomocnych ludzi, którzy uświadamiali Jej, że nie jest sama w radzeniu sobie ze światem.

Los stawiał przede mną trudne wyzwania, ale też oferował wartościowe rzeczy do wyboru – z mojej strony wymagał tylko odwagi, determinacji i niezbędnego wysiłku. Na drodze swojej spotykałam wspaniałych ludzi, którzy towarzysząc mi, sprzyjali memu rozwojowi intelektualnemu, współkształtowali ten proces, czy po prostu wspierali emocjonalnie

– wyznała w swoim przemówieniu na uroczystości 45-lecia pracy zawodowej.

Krystyna Maria Zamiara (właściwie Maria Krystyna³) urodziła się 16 kwietnia 1940 roku w Warszawie, dokąd Jej rodzina przeniosła się z Bydgoszczy 4 grudnia 1939 roku, z obawy przed aresztowaniem ojca, który poszukiwany był przez władze niemieckie za działalność w okresie Powstania Wielkopolskiego. W stolicy ukrywał się przez okres okupacji.

³ Administracyjna zmiana kolejności imion nastąpiła w związku z wnioskiem o nadanie tytułu profesora, gdy stwierdzono, że doc. dr hab. Krystyna Zamiara posługuje się swoim drugim imieniem – Krystyna – stosowanym również w dokumentach uczelnianych, niezgodnie z Jej aktem urodzenia. Zmiana ta dokonana została na podstawie decyzji o ustaleniu brzmienia imion Urzędu Rejonowego w Poznaniu z 22 maja 1991 roku (znak pisma: OG.II-5135/79/91; nr rej. 74/91). Dokument znajduje się w aktach o sygnaturze 829/1099 w Archiwum UAM.

Wojenny czas urodzenia nazaczył trudne osobiste losy Krystyny Zamia-ry. W drugim roku życia przeszła chorobę Heine-Medina, która spowodowała niesprawność ruchową i zaważyła zdrowotnie na Jej dalszym życiowym funkcjonowaniu. Całe dalsze życie walczyła ze słabościami własnego organizmu, czyniąc wiele, by utrzymać się w dobrej sprawności fizycznej, by sprostać życiowym i zawodowym wyzwaniom.

Nie dane Jej było długo cieszyć się miłością rodziców. Matka Maria zginęła wraz z najstarszym synem Bogdanem podczas Powstania Warszawskiego, ojciec Bronisław zmarł w 1954 roku, tuż przed ukończeniem przez Krystynę szkoły podstawowej.

Po wojnie rodzina Zamiarów wróciła do Bydgoszczy. Żyła tu w bardzo trudnych warunkach mieszkaniowych i materialnych. Ojciec inwalida wojenny z orzeczoną trwałą niezdolnością do pracy, złożony ciężką nieuleczalną chorobą, wymagającą od rodziny stałej opieki pielęgnacyjnej, nie mógł utrzymywać domu. Niezbędnej pomocy udzielali krewni. Pracę zarobkową, jeszcze przed uzyskaniem pełnoletności, podjął syn Roman. Krystyna wychowywana była, wraz ze starszą o dwa lata siostrą Barbarą, przez ciotkę. Siostra po uzyskaniu pełnoletności utrzymywała siebie i Krystynę z niewielkiej pensji pracownicy księgowości w Bydgoskich Zakładach Pie-karnicznych.

W Bydgoszczy Krystyna uczęszczała do Szkoły Podstawowej nr 25, a po jej ukończeniu do Liceum Technik Plastycznych, w którym pobierała naukę w latach 1954–1959. Jej wykształcenie i zainteresowania artystyczne nie były wystarczającym motywem podjęcia studiów w zakresie sztuki, chociaż zastanawiając się nad kierunkiem dalszego kształcenia brała pod uwagę malarstwo, tkactwo artystyczne i architekturę wnętrz. Zdecydowała się na jednak na studiowanie psychologii, wybierając ją spośród kilku dziedzin uniwersyteckiego nauczania: filologii polskiej, matematyki i filozofii.

Uzyskane wykształcenie w zakresie sztuk plastycznych znajdowało wszelako wielokrotnie swoje odzwierciedlenie w Jej tekstach i dyskusjach dotyczących psychologicznych i teoretycznych zagadnień kultury artystycznej i twórczości znakomitego poznańskiego artysty Jana Berdyszaka, zaprzyjaźnionego z badaczami z kręgu poznańskiej szkoły metodologicznej, ale też ujawniało się praktycznie w Jej hobbystycznych, dziewiarskich i hafciarskich pracach. Nie mogła im jednak poświęcać wiele czasu ze względu na całkowite niemal oddanie się pracy naukowej i dydaktycznej.

Na studia szła ze znakomitą opinią, wystawioną Jej przez dyrektora Turwida, który w odpowiedniej rubryce, charakteryzując Ją, napisał:

Przygotowanie ogólne – bardzo dobre. Wybitnie inteligentna. Wszechstronnie uzdolniona. Zainteresowania szerokie zarówno w dziedzinie nauk humanistycznych, jak i w za-

kresie praktyki artystycznej. Pracowita i ambitna – stale pogłębia swą wiedzę. Poważna i obowiązkowa, bardzo uspołeczniona. Jednostka ze wszech miar wartościowa⁴.

Studia odbyła w latach 1959–1964, specjalizując się w psychologii klinicznej. Była wyróżniającą się studentką, zdobywając dobre i bardzo dobre stopnie. Działała aktywnie w Zrzeszeniu Studentów Polskich, Kole Naukowym Psychologów, przewodnicząc jego Sekcji Klinicznej, organizując liczne odczyty i konferencje oraz badania naukowo-eksploracyjne z zakresu psychopatologii w poznańskich klinikach i przychodniach. Uczestniczyła również w pracach Ogólnopolskiego Związku Antyalkoholowego, za co otrzymała szereg nagród.

Okres studiów to również zmagania się z różnymi chorobowymi przypadłościami i ciągle zbieganie o środki utrzymania. W domu studenckim zamieszkiwała także w wakacje.

Egzamin dyplomowy z wynikiem bardzo dobrym zdała 6 czerwca 1964 roku, uzyskując tytuł magistra na podstawie pracy magisterskiej pt. *Wpływ ograniczenia czasu na sprawność działania motorycznego osób nerwicowych w porównaniu z osobami normalnymi*, przygotowanej pod kierunkiem prof. dr. Andrzeja Lewickiego. Pod tym tytułem kryją się rozważania dotyczące oddziaływania stresu na sprawność motoryczną osób nerwicowych. Recenzentem pracy był doc. dr Bolesław Hornowski. Problematykę psychologii stresu rozwijać miała jako pracownik naukowo-dydaktyczny, otrzymała bowiem od promotora propozycję zatrudnienia w Katedrze Psychologii Klinicznej. Katedra nie otrzymała jednak etatu. Przyjęła wówczas propozycję stażu naukowego w Katedrze Logiki u prof. dr. Jerzego Giedymina.

Wiele razy podkreślała, że miała szczęście zdobywać szlify naukowca pod opieką naukową wybitnych uczonych: Andrzeja Lewickiego, Jerzego Giedymina i Jerzego Kmity. Byli dla Niej prawdziwymi Mistrzami-Nauczycielami. Podkreślając panującą w Katedrze Logiki atmosferę autentycznie twórczej pracy badawczej, wspominała także prof. Adama Wiegnera, emerytowanego pierwszego kierownika Katedry, który do czasu swej choroby utrzymywał stały kontakt z jego umiłowaną placówką naukową, niemal codziennie w niej bywając i gdzie traktowany był jako jej nieformalny gospodarz, który dla młodej adeptki nauki był prawdziwym przyjacielem i spolegliwym opiekunem.

Była równocześnie świadkiem i czynnym uczestnikiem formowania się nowego metodologicznego paradygmatu badawczego, który zyskał kilka lat później miano „*poznańskiej szkoły metodologicznej*”⁵.

⁴ Ankieta indywidualna kandydata na I rok studiów, akta osobowe Krystyny Zamiary, sygn. 262/38 w Archiwum UAM.

⁵ Zob. K. Zamiara, *U początków poznańskiej szkoły metodologicznej*, [w:] T. Buksiński (red.), *Filozofia na Uniwersytecie w Poznaniu. Jubileusz 90-lecia*, Wydawnictwo Naukowe Instytutu Filozofii, Poznań 2010, s. 283-308.

Po rocznym stażu, 1 września 1965 roku została asystentem, a od 1 września 1966 roku – starszym asystentem.

Rozprawę doktorską, zatytułowaną *Koncepcje redukcji systemów teoretycznych jako konsekwencja poglądów na status poznawczy teorii. Na przykładzie badań psychologicznych*, obroniła 14 czerwca 1971 roku. Opublikowana została przez Państwowe Wydawnictwo Naukowe w 1974 roku pt. *Metodologiczne znaczenie sporu o status poznawczy teorii*. Mimo że Rada Wydziału nadała Jej stopień doktora nauk humanistycznych w zakresie logiki z metodologią nauk, to w dyplomie doktorskim wpisano jako dyscyplinę doktoryzowania filozofię.

Po obronie doktoratu, 1 września 1971 roku, uzyskuje stanowisko adiunkta w utworzonym dwa lata wcześniej Instytucie Filozofii na Wydziale Filozoficzno-Historycznym (powstałym z połączenia Katedry Logiki i Katedry Historii Filozofii).

Siedem lat później, dokładnie 15 maja 1978 roku, odbyło się kolokwium habilitacyjne dr Krystyny Zamiary. Uchwałą Rady Wydziału Nauk Społecznych otrzymała stopień doktora habilitowanego nauk humanistycznych w zakresie filozofii „Na podstawie oceny ogólnego dorobku naukowego i przedłożonej rozprawy habilitacyjnej pod tytułem *Epistemologia genetyczna J. Piageta a społeczny rozwój nauki*”.

Do pracy w Instytucie Kulturoznawstwa UAM przechodzi 1 stycznia 1979 roku, a 1 października tegoż roku otrzymuje stanowisko docenta. Od 1 kwietnia 1979 roku do 31 sierpnia 1990 roku pełniła funkcję wicedyrektora Instytutu Kulturoznawstwa ds. Stacjonarnego Studium Magisterskiego, a w kadencji 1990–1993 zastępcy dyrektora ds. spraw naukowych. W roku akademickim 1987–1988, z powodu urlopu naukowego prof. dr. hab. Jerzego Kmity, pełniła obowiązki dyrektora Instytutu. Od 1 września 1980 do 31 sierpnia 2003 roku kierowała Zakładem Teorii Uczestnictwa w Kulturze (przemianowanym w 1987 roku na Zakład Badań nad Uczestnictwem w Kulturze). W latach 1987–1992 sprawowała opiekę kuratorską nad Zakładem Metod Upowszechniania Uczestnictwa w Kulturze, natomiast w roku akademickim 2002/2003 była kuratorem Zakładu Historii i Metodologii Nauk o Kulturze, po przejściu na emeryturę jego dotychczasowego kierownika, prof. dr. hab. Jerzego Kmity. Kierownictwo Zakładu Historii i Metodologii Nauk o Kulturze obejmuje 1 września 2003 roku, i sprawuje je do 31 sierpnia 2010 roku.

Tytuł profesora otrzymała Krystyna Zamiara 10 czerwca 1992 roku na mocy postanowienia Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej Lecha Wałęsy, a od 9 lutego 1995 roku decyzją Ministra Edukacji Narodowej Aleksandra Łuczaka została powołana na stanowisko profesora zwyczajnego.

⁶ K. Zamiara, *Epistemologia genetyczna J. Piageta a społeczny rozwój nauki*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa–Poznań 1979.

Na emeryturę przeszła 31 grudnia 2010 roku, kontynuując zatrudnienie w UAM na jedną trzecią etatu; 31 marca 2011 roku świętowaliśmy natomiast 45-lecie Jej działalności naukowej.

W ciągu swojego zawodowego życia opublikowała łącznie 148 prac naukowych różnego rodzaju, w tym 4 monografie oraz 15 esejów popularnonaukowych. W jej dorobku znajduje się również tłumaczenie na język polski prac wybitnego amerykańskiego filozofa nauki Paula Karla Feyerabenda, znanego z koncepcji „anarchizmu metodologicznego”.

Brała udział w wielu znaczących konferencjach naukowych, prezentując własne dokonania badawcze, które wywoływały każdorazowo ożywioną dyskusję ich uczestników.

Mocno angażowała się w działalność dydaktyczną. Jako pracownik Katedry Logiki i Instytutu Filozofii prowadziła ćwiczenia, a jako adiunkt również wykłady z logiki i metodologii nauk na humanistycznych kierunkach studiów; później zatrudniona w Instytucie Kulturoznawstwa – wykłady i konwersatoria z kilku przedmiotów według własnych autorskich programów nauczania: elementy wychowania estetycznego i upowszechniania sztuki, psychologia, psychologiczne problemy uczestnictwa jednostek w kulturze, elementy teorii uczestnictwa w kulturze, teoria uczestnictwa w kulturze, społeczna historia nauki, filozofia humanistyki i antropologia kultury (ten ostatni na studiach psychologicznych w UAM) oraz seminaria magisterskie. Była promotorem 65 prac magisterskich: jednej z filozofii, pozostałych z kulturoznawstwa.

Brała udział jako ekspert w pracach Ministerialnej Komisji Programowej Studiów Kulturoznawczych (1979–1980). W latach 1978–1979 była opiekunem Filozoficznego Koła Naukowego, dokonując reorganizacji jego form działania.

Miała istotny wkład w kształcenie kadr naukowych. Prowadziła regularne seminaria zakładowe od 2002 roku, w których udział brali pracownicy naukowcy z innych ośrodków akademickich w Polsce; sprawowała opiekę merytoryczną nad stażami naukowymi w Instytucie Kulturoznawstwa czterech nauczycieli akademickich, zatrudnionych w innych uczelniach. Wypromowała 9 doktorów, którzy uzyskali stopnie naukowe w zakresie: filozofii, socjologii, psychologii, nauk o poznaniu i komunikacji oraz kulturoznawstwa. Była recenzentem w 12 przewodach doktorskich i w 9 habilitacyjnych z kilku dyscyplin nauk humanistycznych: z filozofii, psychologii, nauk o poznaniu i komunikacji oraz 5 recenzji dla Centralnej Komisji Kwalifikacyjnej ds. Kadr Naukowych, w procedurze zatwierdzenia stopnia doktora habilitowanego 3 opinii w postępowaniu o nadanie tytułu profesora.

Pracowała na rzecz społeczności uniwersyteckiej uczestnicząc w różnych formach działalności organizacyjnej uczelni. W okresie 1973–1975 była wiceprzewodniczącą, a następnie przewodniczącą Komisji Studenckich

Spraw Bytowych Wydziału Filozoficzno-Historycznego. W latach 1991–1993 uczestniczyła w pracach Senackiej Komisji ds. Organizacji i Rozwoju Uczelni, a w kadencji 1993–1996 była członkiem Senatu Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza.

Przez wiele lat była członkiem Komisji Metodologii Nauk Oddziału PAN w Poznaniu (1978–1989), współpracowała naukowo z Zakładem Psychologii Osobowości PAN w Warszawie, wchodząc w skład jego Rady Naukowej (1984–1988), także z Instytutem Filozofii i Socjologii PAN, uczestnicząc aktywnie w seminariach naukowych Zakładu Logiki Języka i Działania, Zakładu Teorii Poznania i Filozofii Nauki oraz Instytutu Historii Nauki PAN.

Była członkiem kilku towarzystw naukowych: *The Association for Foundations of Science, Language and Cognition*, Polskiego Towarzystwa Filozoficznego, Polskiego Towarzystwa Psychologicznego, uczestnicząc przez szereg lat w pracach Zarządu Poznańskiego Oddziału PTF i Zarządu Poznańskiego Oddziału PTP. Współtworzyła Polskie Towarzystwo Logiki i Filozofii Nauki (miała status członka założyciela). Od 1992 roku była jego wiceprezesem.

Należała do Związku Nauczycielstwa Polskiego w latach (1965–1980) i Niezależnego Samorządnego Związku Zawodowego „Solidarność” od 1981 roku.

Przez wiele lat współredagowała czasopisma „Studia Metodologiczne” oraz „Człowiek i Społeczeństwo” – w latach 1993–2010 była jego redaktorem naczelnym. Wchodziła w skład zespołu redakcyjnego czasopism filozoficznych „Nowa Krytyka”, „Kultura Współczesna” i Rady Programowej serii wydawniczej „Studia Kulturoznawcze” Instytutu Kulturoznawstwa UAM.

Za pracę zawodową: działalność naukową i dydaktyczną, została dwukrotnie odznaczona Złotym Krzyżem Zasługi (1985 i 1993), Medalem Komisji Edukacji Narodowej (1991), Medalem Za Długoletnią Służbę (2011) i uhonorowana Odznaką Honorową „Za Zasługi dla Województwa Wielkopolskiego” (2006). Otrzymała dwukrotnie nagrodę naukową III stopnia Ministra Nauki Szkolnictwa Wyższego i Techniki (1975, 1980) i dwudziestokrotnie nagrody rektorskie (w latach 1974–1996 niemal corocznie).

W swojej działalności badawczej Krystyna Zamiara podejmowała istotne i ważne dla rozwoju nauki problemy z zakresu: filozofii nauki, metodologii humanistyki, metodologii i historii psychologii oraz filozofii i teorii kultury. Koncentrowały się one wokół następujących podstawowych zagadnień: 1) rozwoju nauki (w ujęciu epistemologicznym i teoriokulturowym, egzemplifikowanym materiałem empirycznym z dziejów psychologii), 2) relacji między psychologią a humanistyką, 3) relacji między jednostką a kulturą (psychologia uczestnictwa w kulturze). Kwestie odnotowane w punktach 1–2 rozpatrywała do doktoratu z punktu widzenia ogólnej metodologii nauk, metodologii nauk humanistycznych (w tym psychologii), następnie w perspektywy poznawczej,

skonstruowanej przez Jerzego Kmitę epistemologii historycznej i społeczno-regulacyjnej teorii kultury, włączając w związku z tym swoje studia naukowe do zakresu tzw. teoretycznej historii nauki. W ramach problematyki rozwoju nauki analizowała – ujmując rzecz w porządku chronologicznym: 1) związki między nauką a filozofią, wskazując na uzależnienie naukowej praktyki redukcyjnej i eksplanacyjnej od reprezentowanego przez badaczy stanowiska w odniesieniu do statusu poznawczego teorii (wykazując w szczególności, że nie da się zredukować określonych twierdzeń humanistycznych do psychologii ze względu właśnie na epistemologiczne podstawy psychologii), 2) relacje między świadomością metodologiczną, wygenerowaną w praktyce badawczej, a sformułowanymi na gruncie filozofii nauki konwencjami epistemologicznymi, 3) rolę teorii poznania w rozwoju nauki i 4) wpływ różnych sfer i dziedzin kultury na rozwój nauki.

Powiązania pomiędzy psychologią a humanistyką stały się trwałym przedmiotem badań Krystyny Zamiary od czasu napisania doktoratu. Problematyka ta znalazła swój wyraz zarówno w podejmowanych w Jej pracach zagadnieniach metodologicznych, jak i teoretyczno-przedmiotowych. Stosowne analizy skoncentrowane zostały na kwestii psychologizmu. Wychodząc od metodologicznej charakterystyki psychologicznie zorientowanych badań humanistycznych, pokazując skutki zastosowania metodologicznego programu psychologizmu w praktyce badawczej psychologii i innych dyscyplin humanistycznych, poddała je krytyce z punktu widzenia filozofii nauki, by w ostatecznym efekcie określić logiczne i pozalogiczne warunki współpracy antypsychologicznie zorientowanych nauk o kulturze z psychologią znoszącą na poziomie badań naukowych opozycję między psychologizmem a antypsychologizmem. Pozwoliło Jej to na zarysowanie perspektywy poznawczej psychologicznych badań nad uczestnictwem jednostek w kulturze i zaprojektowanie psychologii partycypacji kulturowej respektującej założenia społeczno-regulacyjnej teorii kultury.

Psychologia partycypacji kulturowej uwzględnia kulturoznawczy, przedmiotowy opis uczestnictwa w kulturze, określający wymogi aktu partycypacji kulturowej, który wedle społeczno-regulacyjnej koncepcji kultury polega na respektowaniu bądź świadomym akceptowaniu przekonań normatywno-dyrektywalnych, składających się na daną dziedzinę kultury. Ten obraz partycypacji kulturowej, abstrahujący od cech realnych podmiotów i indywidualnych uzdolnień warunkujących jej rzeczywisty zakres i „głębnię” czy „jakość”, uzupełnienia o aspekt podmiotowy, którego badanie i charakterystyka należy do kompetencji psychologii. Winna ona ustalić przede wszystkim, jak przebiega proces uczestnictwa w kulturze w rzeczywistości empirycznej, w zwykłych (normalnych) warunkach i w okolicznościach szczególnych (np. w tzw. sytuacji ekstremalnej), oraz jakie są jego psychologiczne mechanizmy.

Psychologia partycypacji kulturowej to najbardziej doniosłe dla kulturoznawstwa osiągnięcie badawcze Krystyny Zamiary. Stało się to możliwe dzięki Jej naukowej kompetencji psychologicznej, metodologicznej i kulturoznawczej. Dokonała tego w rezultacie wnikliwych studiów nad dotychczasowymi orientacjami badawczymi w psychologii, ich teoriopoznawczymi podstawami i praktyką badawczą psychologii, w której problematyka partycypacji kulturowej nie stanowi bezpośredniego przedmiotu badań, by dojść do zrekonstruowania zakładanych w ich metodologicznych modeli badań funkcjonowania jednostek w kulturze.